

BHAS

BOSNA I HERCEGOVINA

AGENCIJA ZA STATISTIKU BOSNE I HERCEGOVINE

Zelenih beretki 26, 71000 Sarajevo

KODEKS PRAKSE EVROPSKE STATISTIKE

Za nacionalne statističke institucije i za statističke institucije Zajednice

Prihvaćen od Odbora za evropski statistički sistem

28. septembra 2011. godine

Kodeks prakse evropske statistike

Predgovor

VIZIJA EVROPSKOG STATISTIČKOG SISTEMA¹

"Evropski statistički sistem će biti svjetski lider u pružanju usluga u oblasti statističkih informacija i najznačajniji proizvođač statistike za Evropsku uniju i njene zemlje članice. Oslanjajući se na naučne principe i metode, Evropski statistički sistem će izrađivati i stalno unaprijeđivati program harmonizovanih evropskih statistika koje su u temelju demokratskih procesa i napretka društva."

MISIJA EVROPSKOG STATISTIČKOG SISTEMA

"Pružamo Evropskoj uniji, svijetu i javnosti nezavisne i visokokvalitetne informacije o privredi i društvu na evropskom, nacionalnim i regionalnim nivoima i omogućavamo da te informacije budu na raspolaganju svima za svrhe donošenja odluka, istraživanja i rasprave."

Za realizaciju te misije i vizije, članice Evropskog statističkog sistema zalažu se za zajedničku saradnju i stalnu interakciju sa korisnicima u skladu sa načelima Kodeks prakse evropske statistike i općim načelima upravljanja kvalitetom, uključujući predanost rukovodstva, partnerstvo, zadovoljstvo zaposlenih i kontinuirano poboljšanje, uz integraciju i harmonizaciju.

KODEKS PRAKSE EVROPSKE STATISTIKE

Kodeks prakse evropske statistike temelji se na 15 načela koji obuhvataju institucionalno okruženje, statističke proizvodne procese i statističke rezultate. Skup pokazatelja dobre prakse za svako od načela predstavlja referencu za ocjenu implementacije kodeksa. Kriterijumi kvaliteta za evropske statistike definirani su u evropskom Zakonu o statistici².

Statističke institucije³, koje obuhvataju Komisiju (Eurostat), nacionalne statističke zavode i druge nacionalne institucije odgovorne za razvoj, proizvodnju i diseminaciju evropske statistike⁴, zajedno sa vladama, ministarstvima i Evropskim vijećem, obavezuju se na pridržavanje Kodeksa.

Načela Kodeksa prakse zajedno sa načelima općeg okvira za upravljanjem kvalitetom predstavljaju zajednički okvir kvaliteta u Evropskom statističkom sistemu.

1) Uredba (EZ) 223/2009., član 4.

2) Uredba (EZ) 223/2009., član 12.

3) Uredba (EZ) 223/2009., članovi 4. i 5.

4) Uredba (EZ) 223/2009., član 1. U Kodeksu prakse "ostale nacionalne institucije odgovorne za razvoj, proizvodnju i diseminaciju evropske statistike" zovu se "ostale statističke institucije".

Institucionalno okruženje

Institucionalni i organizacioni faktori imaju značajan uticaj na efikasnost i kredibilitet statističkog institucija koje razvija, proizvodi i diseminira evropsku statistiku. Za institucionalno okruženje relevantna su pitanja koja se odnose na profesionalnu nezavisnost, ovlaštenje za prikupljanje podataka, raspoloživost odgovarajućih resursa, predanost kvalitetu, statističku povjerljivost, nepristranost i objektivnost.

Načelo 1: Profesionalna nezavisnost

Profesionalna nezavisnost statističkih institucija od ostalih političkih, regulatornih ili upravnih tijela i institucija, kao i od subjekata iz privatnog sektora, osigurava kredibilitet evropske statistike.

Pokazatelji:

1.1 Nezavisnost nacionalne statističke institucije i Eurostata od političkih i ostalih spoljnjih uplitanja u razvoj, proizvodnju i diseminaciju zvanične statistike je uređena zakonom i osigurana za druge statističke institucije;

1.2 Rukovodioci nacionalnih statističkih institucija i Eurostata i, u slučaju da je primjenljivo, čelnici ostalih statističkih institucija, imaju dovoljno visok hijerarhijski položaj koji im osigurava pristup političkim institucijama i upravnim javnim institucijama na višem nivou. Oni se odlikuju izuzetnim profesionalnim sposobnostima;

1.3 Rukovodioci nacionalnih statističkih institucija i Eurostata i, u slučaju da je primjenljivo, čelnici ostalih statističkih institucija imaju odgovornost osigurati da se statistike razvijaju, proizvode i diseminiraju na nezavisan način;

1.4 Rukovodioci nacionalnih statističkih institucija i Eurostata i, u slučaju da je primjenljivo, čelnici ostalih statističkih institucija, imaju isključivu odgovornost za odlučivanja o statističkim metodama, standardima i procedurama, kao i o sadržaju i vremenu objavljivanja statistika;

1.5 Statistički programi rada se objavljuju a periodičnim izvještajima se opisuje ostvareni napredak.

1.6 Statistička saopćenja se jasno razlikuju i odvojeno objavljuju nezavisno o političkim stavovima i izjavama;

1.7 Rukovodioci nacionalnih statističkih institucija i Eurostata i, u slučaju da je primjenljivo, čelnici ostalih statističkih institucija, javno komentarišu statistička pitanja, uključujući kritike i zloupotrebe zvanične statistike – onda kada se to smatra primjerenim;

1.8 Imenovanje rukovodilaca nacionalnih statističkih institucija i Eurostata i, u slučaju da je primjenljivo, čelnika ostalih statističkih institucija, temelji se isključivo na stručnim kompetencijama. Razlozi na osnovu kojih se mogu razriješiti dužnosti, navedeni su u pravnom aktu. To ne mogu biti razlozi koji se odnose na ugrožavanje stručne ili naučne nezavisnosti.

Načelo 2: Ovlaštenje za prikupljanje podataka

Statistička institucija mora imati jasan pravni mandat za prikupljanje podataka za evropske statističke potrebe. Upravna ustanova, preduzeća i domaćinstva te javnost u cjelini mogu se primorati da, na zakonskoj osnovi, a na zahtjev statističkih institucija, dopuste pristup ili proslijede podatke za potrebe evropske statistike.

Pokazatelji

2.1 Mandat statističkih institucija za prikupljanje informacija koje su potrebne za razvoj, proizvodnju i diseminaciju evropske statistike uređen je zakonom;

2.2 Statističkim institucijama zakonom je dozvoljena upotreba administrativnih podataka za statističke svrhe;

2.3 Na osnovu zakona, statistička institucija može iznuditi davanje odgovora za statistička istraživanja.

Načelo 3: Adekvatnost resursa

Resursi kojima raspolaže statistička institucija moraju biti dovoljni da bi odgovorili zahtjevima evropske statistike.

Pokazatelji

3.1 Ljudski, finansijski i kompjuterski resursi adekvatni su i obimom i kvalitetom, raspoloživi su i mogu odgovoriti trenutnim statističkim potrebama;

3.2 Obim, nivo detalja i troškovi statistike primjereni su potrebama;

3.3 Postoje procedure za procjenu i opravdanje zahtjeva za novim statistikama u odnosu na troškove;

3.4 Postoje procedure za procjenu kontinuirane potrebe za svim statistikama, da bi se uvidjelo može li se neku (statistiku) prekinuti ili ograničiti i time oslobodili resursi.

Načelo 4: Predanost kvalitetu

Statistička institucija je predana kvalitetu. Ona sistematski i redovno identificira prednosti i slabosti, te kontinuirano poboljšava kvalitet procesa i proizvoda.

Pokazatelji

4.1 Politika kvaliteta definirana je i dostupna javnosti. Organizaciona struktura i alati su u funkciji upravljanja kvalitetom;

4.2 Postoje procedure za planiranje i praćenje kvaliteta statističkog proizvodnog procesa;

4.3 Kvalitet proizvoda redovno se nadzire, procjenjuje se u odnosu na različite kombinacije njegovih dimenzija i izvještava u skladu sa kriterijima kvaliteta za evropske statistike;

4.4 Provodi se redovan i temeljit pregled najvažnijih statističkih rezultata, ako je primjereno uz pomoć eksperata izvan statističke institucije.

Načelo 5: Statistička povjerljivost

Privatnost davalaca podataka (domaćinstava, preduzeća, upravnih jedinica i ostalih izvještajnih jedinica), povjerljivost informacija koje oni daju, te njihova upotreba isključivo u statističke svrhe, potpuno je garantovana.

Pokazatelji

5.1 Statistička povjerljivost garantovana je zakonom;

5.2 Zaposleni se prilikom zasnivanja radnog odnosa svojim potpisom obavezuju da poštuju zakonom predviđenu obavezu poverljivosti statističkih podataka;

5.3 Propisane su kazne za svaku namjernu povredu statističke povjerljivosti;

5.4 Zaposlenima su obezbjeđene smjernice i upute za zaštitu statističke povjerljivosti u procesima proizvodnje i diseminacije. Politika povjerljivosti dostupna je široj javnosti;

5.5 Primjenjuju se fizičke, tehnološke i organizacione mjere za zaštitu sigurnosti i integriteta statističkih baza podataka;

5.6 Primjenjuje se strogi protokol za spoljne korisnike koji imaju pristup statističkim mikro podacima za istraživačke svrhe.

Načelo 6: Nepristrasnost i objektivnost

Statistička institucija razvija, proizvodi i diseminira evropsku statistiku poštujući naučnu nezavisnost na objektivan, profesionalan i transparentan način, tako da se svi korisnici tretiraju jednako.

Pokazatelji

6.1 Statistika se izrađuju na objektivnoj osnovi koja je određena statističkim pravilima;

6.2 Izbor izvora podataka i statističkih metoda, kao i odluka o diseminaciji statistike određeni su statističkim pravilima;

6.3 Greške pronađene u objavljenim statistikama ispravljaju se i objavljuju u najkraćem mogućem roku;

6.4 Informacije o primijenjenim metodama i postupcima dostupne su javnosti;

6.5 Datum i vrijeme objavljivanja statističkih podataka unaprijed se objavljuju;

6.6 Unaprijed se najavljuju veće revizije ili metodološke promjene;

6.7 Svi korisnici imaju jednak i istovremen pristup statističkim saopćenjima. Bilo kakav privilegovani, raniji pristup bilo kojem spolnjem korisniku je limitiran, kontrolisan i objavljen. Ukoliko dođe do „curenja“ informacija, aranžmani ranijih pristupa revidirani su da bi se osigurala nepristrasnost;

6.8 Statistička saopćenja i izjave na konferencijama za novinare objektivne su i nepristrasne.

Statistički procesi

Evropski i drugi međunarodni standardi, smjernice i dobra praksa moraju se pratiti u potpunosti i primijeniti u postupcima koje statističke institucije koriste radi organizovanja, prikupljanja, obrade i diseminacije evropske statistike. Vjerodostojnost statistike se povećava dobrom reputacijom upravljanja i efikasnosti. Važni aspekti statističkog procesa jesu, ispravna metodologija, odgovarajući statistički postupci, umjerena opterećenost davalaca podataka i efikasno korištenje sredstava.

Načelo 7: Dobra metodologija

Dobra metodologija mora poduprijeti kvalitetnu statistiku. Ovo zahtjeva odgovarajuće alate, procedure i ekspertska znanja.

Pokazatelji

7.1 Ukupan metodološki okvir koji se koristi za evropsku statistiku slijedi evropske i ostale međunarodne standarde, smjernice i dobre prakse;

7.2 Postoje procedure koje osiguravaju da se standardni koncepti, definicije i klasifikacije dosljedno primjenjuju unutar statističke institucije;

7.3 Poslovni registar i okvir za istraživanja stanovništva redovno se ocjenjuju i ukoliko je to potrebno prilagođavaju, da bi se osigurao visoki kvalitet;

7.4 Postoji usklađenost na detaljnom nivou između nacionalnih i odgovarajućih evropskih sistema klasifikacija;

7.5 Angažuju se školovani kadrovi iz relevantnih akademskih disciplina;

7.6 Statistička institucija provodi politiku kontinuiranog stručnog osposobljavanja zaposlenih;

7.7 Organizovana je saradnja sa naučnom zajednicom u cilju poboljšanja metodologija, efikasnosti primijenjenih metoda, i kada je to moguće, primjene boljih alata.

Načelo 8: Odgovarajuće statističke procedure

Odgovarajuće statističke procedure, koje se implementiraju od prikupljanja podataka do njihovog potvrđivanja, moraju podupirati kvalitet u statistici.

Pokazatelji

- 8.1 Za one evropske statistike koje se zasnivaju na administrativnim podacima definicije i koncepti korišteni za administrativne svrhe su u saglasnosti sa onima koji se zahtjevaju za statističke svrhe;
- 8.2 Za statistička istraživanja, upitnici se sistematski testiraju prije prikupljanja podataka;
- 8.3 Dizajn istraživanja, odabir uzoraka i metode procjene su dobro utemeljeni i redovno se preispituju i prema potrebi revidiraju;
- 8.4 Prikupljanje podataka, unos podataka i šifriranje rutinski se nadziru i prema potrebi revidiraju;
- 8.5 Odgovarajući metodi editovanja i imputacije se koriste i redovno preispituju, revidiraju ili ažuriraju ukoliko je potrebno;
- 8.6 Revizije slijede standardne, dobro utemeljene i transparentne procedure;
- 8.7 Statističke institucije uključene su u dizajniranje administrativnih podataka, kako bi administrativne podatke što više prilagodili statističkim potrebama;
- 8.8 Sklopljeni su sporazumi sa vlasnicima administrativnih podataka u kojima se potvrđuje zajednička predanost upotrebe tih podataka za statističke svrhe;
- 8.9 Statističke institucije sarađuju sa vlasnicima administrativnih podataka u vezi sa osiguravanjem kvaliteta podataka.

Načelo 9: Umjereno opterećenje davalaca podataka

Teret izvještavanja je proporcionalan potrebama korisnika i nije pretjeran za davaoce podataka. Statističke institucije prate opterećenost davalaca podataka i postavljaju ciljeve za njegovo smanjivanje u narednom periodu.

Pokazatelji

- 9.1 Obim i detaljnost zahtjeva evropske statistike ograničeni su na ono što je apsolutno neophodno;
- 9.2 Teret izvještavanja je ravnomjerno raspoređen na cjelokupnu populaciju koja se istražuje;
- 9.3 Informacije koje se traže od poslovnih subjekata prikupljaju se, koliko god je to moguće, iz njihovih poslovnih izvještaja i kad je moguće, koriste se elektronska sredstva radi olakšavanja prikupljanja podataka;

9.4 Administrativni izvori koriste se kadgod je to moguće, kako bi se izbjeglo dupliranje zahtjeva za podacima;

9.5 U cilju izbjegavanja višestrukih istraživanja, uspostavlja se razmjena podataka između statističkih institucija;

9.6 Statističke institucije promovišu mjere koje omogućavaju povezivanje izvora podataka u cilju smanjenja tereta izvještavanja.

Načelo 10: Troškovna efikasnost

Resursima se efikasno raspolaže.

Pokazatelji

10.1 Internim i nezavisnim spoljnim mjerama kontrole nadgleda se upotreba resursa statističke institucije;

10.2 Produkcioni potencijal informacijskih i komunikacijskih tehnologija je optimizovan za prikupljanje, obradu i diseminaciju podataka;

10.3 Ulažu se proaktivni napor u poboljšavanje statističkog potencijala administrativnih podataka u cilju izbjegavanja direktnih istraživanja;

10.4 Statističke institucije promovišu i implementiraju standardizovana rješenja koja povećavaju djelotvornost i efikasnost.

Statistički rezultati

Raspoložive statistike moraju zadovoljavati potrebe korisnika. Statistike se pridržavaju evropskih standarda kvaliteta i služe potrebama evropskih institucija, vlada, istraživačkih institucija, poslovnih subjekata i šire javnosti. Važna pitanja se pridaju tome da statistike budu relevantne, tačne i pouzdane, pravovremene, koherentne, uporedive između regija i zemalja te lako dostupne korisnicima.

Načelo 11: Relevantnost

Evropska statistika zadovoljava potrebe korisnika.

Pokazatelji

11.1 Primjenjuju se postupci konsultovanja korisnika, praćenja relevantnosti i praktične upotrebljivosti postojećih statistika u cilju zadovoljenja potreba korisnika, kao i razmatranja njihovih novonastalih potreba i prioriteta;

11.2 Zadovoljene su prioritetne potrebe i iskazuju se u programu rada;

11.3 Redovno i sistematski se prati zadovoljstvo korisnika.

Načelo 12: Tačnost i pozzdanost

Evropska statistika tačno i pouzdano odražava stvarnost.

Pokazatelji

- 12.1 Izvorni podaci, međurezultati i statistički rezultati redovno se ocjenjuju i potvrđuju;
- 12.2 Greške uzorkovanja i neuzoračke greške mjere se i sistematski dokumentuju u skladu sa evropskim standardima;
- 12.3 Revizije se redovno analiziraju u cilju poboljšanja statističkih procesa.

Načelo 13: Pravovremenost i vremenska određenost

Evropska statistika se objavljuje pravovremeno i diseminira u određenom vremenu.

Pokazatelji

- 13.1 Pravovremenost slijedi evropske i međunarodne standarde objavljivanja;
- 13.2 Standardno dnevno vrijeme za objavljivanje statistike dostupno je javnosti;
- 13.3 Periodičnost statistike uzima u obzir zahtjeve korisnika, kad god je to moguće;
- 13.4 Svako odstupanje od vremenskog plana diseminacije objavljuje se unaprijed, objašnjava i određuje se novi datum objavljivanja;
- 13.5 Objavljuju se i preliminarni rezultati prihvatljive tačnosti kada se to smatra korisnim.

Načelo 14: Koherentnost i uporedivost

Evropska statistika je interno dosljedna i uporediva između regija i zemalja; moguće je kombinovanje i zajednička upotreba srodnih podataka iz različitih izvora.

Pokazatelji

- 14.1 Statistike su interno koherentne i dosljedne (tj. vodi se računa o aritmetičkim i računovodstvenim identitetima);
- 14.2 Statistike su uporedive u prihvatljivom vremenskom razdoblju;
- 14.3 Statistike se prikupljaju na osnovu zajedničkih standarda u pogledu obima, definicija, jedinica i klasifikacija u različitim istraživanjima i izvorima;
- 14.4 Statistike iz različitih izvora i različite periodičnosti upoređuju se i usklađuju;
- 14.5 Uporedivost podataka između zemalja unutar Evropskog statističkog sistema osigurana je putem periodične razmjene između evropskog statističkog sistema i drugih statističkih sistema. Provode se metodološke studije u uskoj saradnji između zemalja članica i Eurostata.

Načelo 15: Dostupnost i razumljivost

Evropske statistike su prezentirane na jednostavan i razumljiv način, objavljene na odgovarajući i primjeren način, raspoložive i dostupne na nepristrasnoj osnovi zajedno sa metapodacima i smjericama.

Pokazatelji

15.1 Statistika i odgovarajući metapodaci prezentirani su i pohranjeni u obliku koji omogućava ispravno tumačenje i smisleno poređenje;

15.2 Za diseminacijske usluge koriste se moderne informacione i komunikacione tehnologije i ukoliko postoji potreba i tradicionalna štampana forma;

15.3 Kad je to moguće, obavljaju se i objavljuju analize po narudžbi, i o tome informiše javnost;

15.4 Pristup mikropodacima je dozvoljen za istraživačke svrhe i uređuje se posebnim pravilima ili protokolima;

15.5 Metapodaci se dokumentuju u skladu sa standardizovanim sistemima metapodataka;

15.6 Korisnici se informišu o metodologiji statističkih procesa uključujući korištenje administrativnih podataka;

15.7 Korisnici se informišu o kvalitetu statističkih rezultata prema kriterijima kvaliteta za evropske statistike.

Kodeks prakse evropske statistike:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/quality/code_of_practice